

parhaiten yhteiskuntaluokkien sekä sosiaalisen eriarvoisuuden ja liikkuvuuden tutkijana. Goldthorpen tutkimusryhmän ideoima ammattipohjainen luokkatypologia on poikkeuksellisen vahvasti etabloitunut tutkimusteoreettinen työkalu, jota on Suomessakin hyödynnetty useissa tutkimuksissa ja oppinnäytteissä. Esimerkiksi Jani Erola on soveltanut niin sanottua Eriksonin-Goldthorpen (EG) luokkajaottelua paitsi teellisissä töissään myös paljon julkisuutta saaneen Helsingin Sanomien Luokkakone-nettipalvelun suunnittelussa.

Tässä esittelemässäni kirjassa Goldthorpen fokus ei kuitenkaan ole luokkatutkimuksessa – joskin emeritusprofessori tähän ja moniin muihinkin keskeisiin empiirisiin tutkimintresseihinsä viittaa – vaan hän käsittelee yleisemmällä tasolla sosiologisen analyysin logiikkaa edustamansa kvantitatiivisen tutkimusperinteen näkökulmasta. Minulla oli tilaisuus kuulla hänen uusimpaan *Sociology as a Population Science* -teokseensa perustuva luento Oxfordin yliopiston sosiologian laitoksella syyslukukaudella 2017. Harvoin olen saanut nauttia yhtä hyvin argumentoidusta ja loogisesti jäsennetyistä esityksestä! Goldthorpen oppineisuus ja karisma epäilemättä tekivät vaikutuksen muihinkin kuulijoihin, joita oli saapunut

Kvantitatiivisen sosiologian apologeetta

John. H. Goldthorpe: *Sociology as a Population Science*. Cambridge: Cambridge University Press 2016. 168 s. ISBN 978-1-107-56731-3.

Pitkän ja merkittävän uran tehnyt brittisosiologi John H. Goldthorpe (s. 1935) tunnetaan

suurehkon luentosalin täydeltä paikalle.

Sociology as a Population Science on ohjelmallinen yleisesitys edustaviin tilastoaineistoihin ja tilastolliseen päättelyyn tukeutuvan sosiologian puolesta. Teoksen nimi ei viittaa väestötieteeseen tai epidemiologiaan, joilla kummallakin on oma vaikiintunut tehtävänsä, vaan kirjoittaja käyttää termiä populaatio laajemmassa merkityksessä. Goldthorpe aloittaa teoksensa siteeraamalla tilastotieteilijä Jerzy Neymania (1894–1981), jonka mukaan tilastollisen tutkimuksen kohteena voivat olla mitkä tahansa populaatiot. Sosiologiassa kiinnostuksen kohteena luonnollisesti ovat ihmispopulaatiot, mutta myös niiden tutkimisessa voidaan hyödyntää samankaltaisia välineitä kuin muillakin tieteenaloilla, vaikka sosiologian tutkimuskohde asettaakin omia erityisiä vaatimuksiaan tutkijalle.

Goldthorpen mukaan sosiologian perustavana päämääränä on oltava ihmispopulaatioita edustavien probabilististen regulariteettien kuvailu ja selittäminen. Sosiologian on ensin paljastettava tilastollisesti todennäköisiä säännönmukaisuuksia tutkimuskohteeksi valitun populaation ominaispiirteistä ja toiseksi tehtävä läpinäkyväksi eli selitettävä näitä säännönmukaisuuksia. Vaikka

Goldthorpe puolustaa väkevästi metodologista individualismia, hänen mukaansa yksittäiset tapahtumat eivät riitä sosiologian tutkimuskohteeksi. Yksilöllisistä valinnoista ja vuorovaikutuksesta koostuva inhimillinen toiminta on rakenteiden ja instituutioiden alkupiste, mutta vasta kun inhimillisestä toiminnasta paljastetaan säännönmukaisuuksia ja niiden taustalla vaikuttavia mekanismeja, voidaan puhua sosiologiasta.

Toisin sanoen yksilötason toiminta tuottaa säännönmukaisuuksia, usein hyvin monimutkaisten prosessien ja mekanismien välityksellä, vaikka kaikessa inhimillisessä toiminnassa ja vuorovaikutuksessa on huomattavan paljon variaatiota. Kun yksilötason toiminta kanavoituu kollektiiviseksi päätöksiksi ja toimintatavoiksi, instituutioiksi ja rakenteiksi, tällä aggregaattitasolla sosiaalisten ilmiöiden säännönmukaisuuksia on mahdollista havainnoida ja selittää edustavien tilastojen avulla. Goldthorpelle kausaalisen selittämisen suunta kulkee siis yksilöiden toiminnan kautta sosiaalisten säännönmukaisuuksien paljastamiseen ja lopulta läpinäkyväksi tekemiseen.

Tähän viimeisimpään väitteeseen liittyy tärkeä huomio, jota Goldthorpe olisi mielestäni voinut elaboroida laajemminkin.

Goldthorpe näet ajattelee, että sosiologisen selittämisen kohde rakentuu tilastojen varaan, mutta tietyn tutkimusobjektin konstruoinnin on aina oltava yhteydessä sosiologiseen käsitteen- ja teorianmuodotukseen. Operationalisoitujen muuttujien on toisin sanoen oltava teoreettisesti perusteltuja. Tämän lisäksi syy-seuraussuhteiden tai Goldthorpen termein kausaalisten mekanismien läpinäkyväksi tekeminen edellyttää aina teoreettista ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta populaatiosta ja sen ominaispiirteistä.

Oma kysymyksensä on, mitä uutta Goldthorpen luonnostelema näkemys tuo aiempaan teoreettis-metodologiseen keskusteluun. Kuten Goldthorpe itsekin toteaa, sosiologiassa hyödynnetään yhä enemmän edustavia tilastoaineistoja ja menetelmällisestä orientaatiosta riippumatta sosiologisen tutkimuksen perusteisiin kuuluu teoreettinen reflektio. Kenties teoksen tärkein anti on siinä, että se herättelee empiiristä tutkimusta tekevän sosiologin pohtimaan näitä työnsä perustavimpia lähtökohtia – tai näin ainakin toivoisin.

Palataan lopuksi vielä yhteiskuntaluokkiin ja Suomeen. Goldthorpe puolustaa vankumatta perinteistä satunnaisotantaan perustuvaa ky-

selytutkimusta sosiologisen tiedonkeruun välineenä. Vaikka vastaajakato on yhä suurempi ongelma kyselytutkimuksen tekijöille ja vaikka monien tutkijoiden kiinnostus on kohdistumassa esimerkiksi big datan ja laajojen ”kaikille” avoimien verkkokyselyiden mahdollisuuksiin, Goldthorpe ei näe ainakaan toistaiseksi varteenotettavaa vaihtoehtoa perinteisille kyselyille.

Mistä siis kiikastaa? Esimerkiksi HS:n luokkakoneen, kuten myös sen esikuvana toimineen Britannian yleisradioyhtiö BBC:n ja Mike Savagen tutkimusryhmän The Great British Class Surveyn, kipupisteenä on se, että vastaajajoukko on lähtökohtaisesti valikoitunut, koska nämä kyselyt eivät pohjaudu edustaviin otoksiin. Jani Erola onkin kriittisesti todennut, että valikoitumisen vuoksi HS:n aineiston perusteella luokkien osuuksia todellisessa väestössä on vaikea määritellä tarkasti, vaikka aineisto on painotettu iän, koulutuksen ja alueen suhteen.

Sociology as a Population Science on tiiviisti kirjoitettu teos, jonka argumentaatio rakentuu jokaisen luvun alussa esitetyn ytimekkään proposition varaan. Propositionit muodostavat loogisen jatkumon ja Goldthorpen metodologisen ajattelun ohjellisen ytimen. Goldthorpe ei

omien sanojensa mukaan halua antaa normatiivisia ohjeita muille sosiologeille, vaan hän ennemmin haastaa tutkijat keskustelemaan sosiologian nykytilasta ja tulevaisuudesta. Tässä tehtävässään Goldthorpen teos täyttää paikkansa hyvin.

Pasi Pyöriä